

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÜRETİM ALANLARI İNCELEME GEZİSİ RAPORU.

Gezi Tarihleri : 31 Mayıs-1 Haziran 2013

Katılanlar : Mahmut Arslan, Hakan Öziç

Yıl içerisindeki gelişmelere bağlı olarak bölgesel bazda gerçekleştirilen inceleme gezilerinden birisi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi üretim alanları inceleme gezisi bu yıl iki kez düzenlenmiştir. İlk inceleme gezisi 07-10 Nisan 2013, ikinci inceleme gezisi ise 31 Mayıs-01 Haziran 2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Birinci gezi programında üretim alanlarında kış sonrası mevcut gelişim ve hastalık durumunun tespiti, ikinci gezi programında ise rekolte tahmini hedeflenmiştir.

İnceleme gezisi süresince Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinde kırmızı mercimek ve hububat alanlarında incelemeler yapılmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre son 5 yılda Türkiye ve Güneydoğu Anadolu mercimek ekim alanları ve üretim miktarları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Yıl	Türkiye		Güneydoğu Anadolu		Güneydoğu Anadolu'nun Üretim Payı (%)
	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	
2008	2.909.766	106.361	2.836.388	98.220	92
2009	1.893.780	275.050	1.845.499	269.059	97
2010	2.116.000	422.000	2.071.308	415.547	98
2011	1.923.225	380.000	1.873.945	372.379	98
2012	2.147.875	410.000	2.081.356	402.246	98

2008-2012 yılları arasında ülkemizde 2,9 milyon dekar ile 1,9 milyon da alanda ekimi bulunan kırmızı mercimeğin aynı dönemde üretim miktarları 106.000 ton ile 410.000 ton arasında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen toplam mercimek üretim miktarının yıllara göre % 92 ila %98`lik kısmı Güneydoğu Anadolu bölgesinde üretilmiştir.

Gezi boyunca incelenen üretim bölgelerine ait 2008-2012 yılları ekim alanı ve üretim miktarları verileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Yıl	Gaziantep		Şanlıurfa		Mardin		Diyarbakır	
	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)
2008	48.454	1.822	1.191.905	36.702	442.695	8.020	685.381	27.569
2009	79.519	8.305	590.562	95.722	375.027	50.635	428.031	58.921
2010	84.942	16.362	757.470	136.384	381.576	80.767	472.262	111.483
2011	91.350	19.847	745.569	144.356	317.097	73.014	424.650	77.296
2012	93.495	17.965	814.320	151.692	350.769	65.613	432.955	92.952

Yukarıdaki tabloda sunulan istatistiki veriler incelendiğinde gezi güzergahı içerisinde en çok mercimek üretiminin olduğu il Şanlıurfa'dır. Bunu sırası ile Diyarbakır, Mardin ve Gaziantep illeri takip etmektedir. Aşağıdaki tabloda gezi süresince incelenen illerin Güneydoğu Anadolu içerisindeki üretim payları sunulmuştur.

Yıl	Güneydoğu Anadolu		İncelenen Bölge		Bölge içindeki payı (%)	
	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)
2008	2.836.388	98.220	2.368.000	74.113	83	75
2009	1.845.499	269.059	1.473.139	213.583	79	79
2010	2.071.308	415.547	1.696.250	344.996	82	83
2011	1.873.945	372.379	1.578.666	314.513	84	84
2012	2.081.356	402.246	1.691.539	328.222	81	81

Her yıl incelenen mercimek üretim alanlarının Güneydoğu üretim alanlarına oranı yaklaşık % 80'dir. Diğer üretim alanlarının da %10'u bahsi geçen il sınırlarına komşu olduğu için Güneydoğuda yetiştiriciliği yapılan toplan mercimek üretim alanının % 90 incelenerek Haziran ayında üretim rekoltesi tahmini yapılmaktadır. Güneydoğu bölgesinde diğer üretim alanlarına ait istatistiki veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Yıl	Adıyaman		Batman		Kilis		Siirt		Şırnak	
	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen alan (da)	Üretim (ton)
2008	197.386	15.284	71.892	856	91.515	4.655	55.210	2.701	51.950	611
2009	134.914	15.293	94.129	14.469	94.110	17.121	18.077	5.651	31.130	2.942
2010	140.273	21.507	102.779	19.525	109.832	25.649	16.581	3.020	5.593	850
2011	122.273	21.937	91.604	16.632	48.163	13.956	29.748	4.660	3.491	681
2012	126.152	24.870	95.396	19.629	58.359	12.396	81.917	14.331	27.993	2.798

Güneydoğu Anadolu bölgesinde mercimek üretiminin olduğu diğer 5 il'e ait en çok üretim miktarı sıralaması; Adıyaman, Batman, Kilis, Siirt ve Şırnak'tır. Bu illerin toplam bölge içerisindeki payı yaklaşık % 20'dir.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2013 Kış mevsimi yağış dönemi olarak değerlendirilen Aralık 2012, Ocak ve Şubat 2013 aylarında Güneydoğu Anadolu bölgesinde Kış mevsimi yağış ortalaması 361 mm olarak gerçekleşmiştir. Geçen yıl aynı dönemde gerçekleşen yağış ortalaması 299 mm ve uzun yıllar ortalaması ise 252 mm'dir. Kaydedilen verilere göre uzun yıllar ortalamasından % 44, geçen yıl kış yağışı miktarına göre %21 oranında yağış miktarında artış olmuştur.

Güneydoğu bölgesi içerisinde kış mevsimi yağışları Gaziantep ve Mardin illerinde Şanlıurfa ve Diyarbakır illerine göre daha fazla gerçekleşmiştir.

Mevsim normallerinin üzerinde seyreden kış yağışlarından sonra bölgede Mart ayı yağış ortalaması 32.6 mm olarak gerçekleşmiştir. 2012 mart ayında gerçekleşen yağış miktarı

54.8, uzun yıllar ortalaması ise 79.5 mm dir. Uzun yıllar ortalamasına göre mart ayında yağış miktarında % 58,9 oranında azalmanın olduğu görülmektedir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde nisan ayı yağışları 45,2 mm olarak kaydedilmiştir. Uzun yıllar yağış ortalaması olan 64,4 mm`ye göre %29,8 yağış miktarında azalma olmuştur.

Kış dönemi ortalama sıcaklık verileri incelendiğinde Ceylanpınar, Diyarbakır, Siverek ve Şanlıurfa civarlarında ortalama sıcaklıkların mevsim normalleri üzerinde gerçekleştiği görülürken diğer kesimlerde mevsim normalleri civarında gerçekleşmiştir.

Mart ve Nisan ayı sıcaklıkları Şanlıurfa dışında mevsim normallerine yakın değerler göstermiştir.

Mayıs ayına ait meteorolojik veriler güncellenmediği için resmi rakamlar sunulamamaktadır. Ancak inceleme gezisi süresince mayıs ayı içerisinde yağışların uzun yıllar ortalamasından fazla olduğu ve kaydedilen yağışların sağanak şeklinde gerçekleştiği incelenen üretim alanlarında gözlenmiştir.

07-10 Nisan 2013 tarihleri arasında düzenlenen inceleme gezisi sonucunda Güneydoğu Anadolu bölgesinde yetiştirilen mercimek ve Hububat ile ilgili kış dönemi sonrası bitki gelişimi ve hastalık durumu ile ilgili aşağıda sunulan gözlemler elde edilmiştir.

2012-2013 üretim sezonunda İklim verileri de göz önünde bulundurulduğunda bölgede ekimi yapılan kışlık ürünlerin çimlenme ve çıkış için ihtiyaç duyacakları hem sıcaklık hemde nem miktarları optimum düzeyde olmuştur. Düzenlenen İnceleme gezisinde de yapılan gözlemler bu doğrultudadır.

Bölge genelinde kışlık ekimlerde çıkış ve çimlenme ile ilgili herhangi bir aksaklık gözlenmemiştir. Yağışın fazla olduğu bazı bölgelerde çukur veya göllenen alanlarda su kesmesi tespit edilse de bu alanların miktarı fazla değildir.

Mercimek üretim alanları içerisinde Siverek Karakeçi istikameti ve Silvan Bismil arasında kalan bölgede üretim alanlarında bitki gelişiminin daha iyi olduğu gözlenmiştir.

Gaziantep Kilis ovası arasında kalan bölgede geçen yıl nohut üretiminin yerinin mercimek üretimine bıraktığı gözlenmişti. Bu yıl bu üretim alanlarında eskiye dönüş olduğu mercimek ekiminden nohut ekimine dönüş olduğu tespit edilmiştir.

Son 2 yılda Viranşehir, Kızıltepe ve Nusaybin bölgelerinde mercimek ekim alanlarında önemli derecede azalmalar olmaktadır. Sulanan ekim alanlarının bu bölgede çok olması, buna bağlı olarak da birim alan geliri yüksek diğer ürünlerin üretiminin bu güzergah üzerinde fazla olması mercimek ekimini bu bölgede kısıtlamaktadır. Söz konusu bölge içerisinde mevcut üretim alanları münavebe (ekim nöbeti) amacıyla ekilmektedir.

Bölge genelinde geçmiş yıllarda yabancı ot problemi mercimek verimlerini olumsuz etkilemekteydi. Bu yıl yabancı ot kontrolü için uygulanan kimyasal ilaçlamaların iyi sonuç verdiği söylenebilir. Yağışlarında yeterli olması kimyasal ilaçların oluşturabileceği olumsuz etkileri ortadan kaldırmış durumdadır.

Diyarbakır`ın kuzeyinde kalan mercimek üretim alanlarında birim alana kullanılan tohumluk miktarının geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yılda fazla kullanıldığı görülmektedir. birim alandan elde edilen verimi artırmak için kullanılan fazla tohumluk özellikle yağışın fazla olduğu yıllarda bitki sıklığının fazla olması, dolayısıyla bitkilerin birbiri arasında rekabete girerek bitki boyunun artmasına ve bitki saplarının fazla gelişmemesine sebebiyet vermektedir. Yağışın çok yada düzensiz olduğu yıllarda sık ekimlerde bitkide yatma ve buna

bağlı olarak da sap çürüklüğü olarak isimlendirilen sclerotinia ssp. hastalığı görülmektedir. Gezi süresince yağış rejiminin uygun olmasından dolayı herhangi bitkide yatma problemi görülmemiştir. Ancak hasat zamanına bu bölgede 2 ay gibi bir sürenin olması ve Bu gölgede Nisan Mayıs aylarında gerçekleşen sağanak yağışlar mevsim normallerinin dışına çıkar ise hastalığın görülme riski artacaktır.

Bölgede iklim özelliklerinin normal seyrinde devam etmesi durumunda bu yıl Güneydoğu Anadolu bölgesinde mercimek üretiminin ekim alanlarında bir artış görülmemesine rağmen bitki gelişiminin iyi olmasına bağlı olarak verimliliğin yüksek olacağı ve sonuçta birim alandan alınan ürünün artması ile de üretim miktarının bir miktar artacağı gözlenmektedir.

Bölge genelinde hububat üretim alanları değerlendirilecek olursa genel olarak gelişimin iyi olduğu söylenebilir. Kuru tarım arazilerinde mart ayı içerisinde yağışın az olması bir miktar gelişim sürecinde geriliklere sebebiyet verse de gezi sonunda başlayan yağışlar ile birlikte bitki normal gelişim düzeyine dönecektir. Sulanan alanlarda bitkinin ihtiyaç duyacağı su miktarı kontrol altında olduğu için gelişim oldukça iyidir.

İncelenen araziler içerisinde Diyarbakır'ın kuzey bölgesinde semptoria olarak adlandırılan yaprak leke hastalığı yağışın fazla olmasına bağlı olarak gözlenmiştir. Bu hastalık ile ilgili bölgede ilaçlama yapılmak suretiyle tedbir alınmıştır. Diğer bölgelerde herhangi bir hastalık belirtisine rastlanmamıştır. Bölge genelinde arpalarda bitki gelişimi başaklanma durumdadır. İklimin mevsim normallerinde seyretmesi durumunda hububat üretimi içinde verimli bir yıl olacağı söylenebilir.

31 Mayıs-01 Haziran tarihlerinde düzenlenen ikinci inceleme gezisinde hasat öncesi mevcut durum ve yıllık üretim miktarı tahminleri aşağıda sunulmuştur.

İklim verileri de göz önünde bulundurulduğunda Güneydoğu Anadolu bölgesinde Mercimek üretim alanları için farklı bir üretim sezonu yaşanmıştır. Mevsim sıcaklarının yüksek olması, bölgede gerçekleşen yağış rejimi uzun yıllar ortalamasından farklılık göstermektedir. Bölge genelinde kış dönemi yağışlarının fazla gerçekleşmesinin ardından Mart ve Nisan ayında kaydedilen yağış miktarları uzun yıllar ortalamasından düşük kaydedilmiştir. Mayıs ayına ait resmi iklim verileri yayınlanmamış olsa da özellikle mayıs ayının 10'u ile 25'i arasında mevsim normallerinin üzerinde bir yağış miktarı kaydedildiği ve kaydedilen bu yağışın sağanak ve dolu şeklinde olduğu üretim alanlarındaki olumsuz etkilerden gözlenmektedir.

İlk inceleme gezisinde kırmızı mercimek bitki gelişimi incelenen illerin sahip olduğu ekolojik özelliklere göre çiçeklenme ile tane tutum dönemi arasındaydı. İkinci inceleme gezisinde ise kırmızı mercimeklerin hasat döneminde olduğu görülmüştür.

Mayıs ayı içerisinde gerçekleşen fazla yağışlardan dolayı bölge genelinde mercimek hasat zamanının 10-15 gün geciktiği, topraktaki mevcut nem nedeniyle baklalarının kurummasına rağmen bitki saplarının kurumadığı ve yeşil kaldığı gözlenmiştir. Bu durum Baklaları kuruyan mercimekler için olumsuz etki yapmakta ve verimi olumsuz etkilemektedir.

2013 üretim sezonunda bölge genelinde en çok üretimin olduğu Hilvan, Siverek, Karakeçi güzargahı ve Silvan, Bismil güzargahında aşırı ve şiddetli yağışa bağlı olarak yatma ve yatmanın olumsuz etkisi olan sap çürüklüğü incelenen arazilerin çoğunda gözlenmiştir. Söz konusu bu yağışlar baklaların tane doldurma döneminden sonra gerçekleştiği için

bitkilerin tane verimini çok fazla etkilemese de yatan bitkilerin harmanlanmasında kayıplara sebep olacağı söylenebilir.

Yağışların bitkilerin hasat dönemine yakın dönemde gerçekleşmesi bölgede tebeşirleşmeye neden olan böcek (dut kımılı) zararını da azaltmış gibi görünüyor.

Hasat edilerek harmanlamak için desteler halinde arazilerde bekletilen mercimeklerde hasat sonrası gelen yağışların bitki çürümelerine ve olgunlaşan tanelerin dökülmesine yol açtığı incelemelerde saptanmıştır.

Aynı zamanda mercimek üretim alanlarında dikkat çeken bir diğer konuda Yabancı ot gelişimi olmuştur. Nisan ayında düzenlenen gezide yabancı ot ile mücadelenin başarılı yapıldığı incelenen arazilerde gözlenmişti. Mart, Nisan aylarında kaydedilen uzun yıllar ortalamasından düşük yağışların mayıs ayında fazla ve uzun süreli gerçekleşmesi ile yabancı otun hızla geliştiği görülmüştür. Bitki gelişimine göre geç dönemde gelişen yabancı otların mercimek verimini çok fazla etkilemeyeceği ancak hasat ve harman işlerini zorlaştırarak ürünün kalitesini bozacağı tahmin edilmektedir.

Hububat ile ilgili yapılan incelemelerde arpa hasatının bölgenin yüksek kesimleri hariç diğer bölgelerde başladığı ve verimliliğin iyi olduğu söylenebilir. Hububatta sulanan alanlarda ve yağışın dolu ile birlikte gerçekleştiği bölgelerde yatmanın olduğu gözlenmiştir. Bu durum mercimekte olduğu gibi çok fazla olmamakla birlikte bölge genelinde gözlenebilmektedir. Bununla birlikte mayıs ayında gerçekleşen yağışlardan dolayı hasat edilen ürünlerin tanelerinde ve hasat dönemine yaklaşan bitkilerin görüntülerinde fazla yağışın etkisi ile kararmalar görülmektedir. Hasattan sonra balyalanan hububat saplarının renginin açık sarıdan koyu sarıya dönmüş olması son gelen yağışların olumsuz etkisi olarak kabul edilebilir. Hasat dönemi geç olan illerde sarıpas hastalığının yağışa bağlı olarak ortaya çıktığı gözlenirse de bu yıl verim düşüklüğüne çok fazla sebep olmayacağı düşünülmektedir.

Özellikle sulanabilir alanlarda verimliliğin uzun yıllar ortalamasında hatta biraz üstünde olacağı gözlenmektedir.

İncelenen alanlar içerisinde mısır üretim alanlarının arttığı, pamuk üretim alanlarının azaldığı dikkat çekmiştir.

Güneydoğu Anadolu üretim alanları ile ilgili inceleme yapılan alt bölgelerde durum aşağıda özetlenmiştir.

- **Gaziantep Kilis bölgesi:** Mercimek ve nohut üretiminin yapıldığı bu bölgede geçen yıl nohut ekiminden mercimek ekimine bir yöneliş olduğu gözlenmişti. 2013 üretim sezonunda bu bölgede tekrar nohut üretimine dönüşün olduğu belirlenmiştir. Gaziantep havalimanından başlayarak İkizkuyu, Kayalı, Gebeköy istikametinden Elbeyli ilçesine doğru mercimek üretim alanları geçmiş yıllar ile benzer miktardadır. 2012 yılında artan mercimek üretim alanları bu yıl %40 mercimek %60 nohut olarak değerlendirilebilir. İlk inceleme gezisinde birkaç üretim parselinde yabancı ot ilaçlamasından dolayı gelişim bozukluğu görülse de genel olarak bitki gelişiminin normal seyrettiği gözlenmiştir. Bölge genelinde herhangi bir hastalık yada gelişim aksaklığına rastlanmamıştır. İkinci inceleme gezisinde yağışa bağlı yer yer bitkilerin yattığı gözlenmiştir Gebeköy`den Elbeyli istikametine ilerledikçe mercimek ekimlerinin daha çok köy bazında olduğu görülmektedir. Elbeyli ile Kilis-Gaziantep yol ayrımına kadar olan bölgede mercimek üretimi az olduğu söylenebilir. Kilis

Gaziantep yolu üzerinde ekim alanı geçen yıl ile benzerlik gösteriyor. Verimlilik Oğuzeli ovasına göre daha iyi. Havalimanına yaklaştıkça mercimek ekilişleri yerini nohuda bırakmakta.

Gaziantep bölgesinde; bitkisel üretim bakımından bitki gelişiminde sezon boyunca bir aksaklığın olmadığı gözlenmiştir. İlk gezide makarnalık buğday üretiminin bu yıl biraz fazla olduğu bilgisi çiftçiler ile görüşmelerde edinilmiştir. Nohut ekili alanlarda bitki gelişimi çok iyi olup tane oluşturma dönemindeydir. Hububat hasatları bu bölgede başlamıştır. Mercimek ekili alanların çoğunda hasat bitmiş olup önümüzdeki bir kaç günde harmanlanarak pazara arz edilecektir.

Şanlıurfa Bölgesi: Sulanabilir arazi varlığının son yıllarda artması ile mercimek ekim alanlarının bölgede daraldığı ve mercimek üretimlerinin kuru tarım arazilerinin fazla olduğu kuzey kesimlerde yapıldığı görülmektedir.

Şanlıurfa'nın batısında kalan *Suruç- Şanlıurfa* arasında geçen yıla göre ekim alanları benzerlik göstermektedir. Uzun yıllara göre değerlendirildiğinde ise bu bölgede üretim alanı azalmıştır. Bu bölgede kuru tarım alanlarında mercimek üretiminin yerini kimyon üretimi almıştır. Bölgede mercimek hasadı tamamlanmak üzeredir. Gaziantep bölgesinde olduğu gibi bu bölgede de yağışa bağlı yer yer bitkilerde yatma ve yabancı ot problemi gözlenmektedir.

Şanlıurfa-Hilvan arasında mercimek üretim alanları Akziyaret ve Bozova yol ayrımına kadar olan çevrede çok fazla değildir. Hilvan'a yaklaştıkça ekim alanları arazi büyüklüğüne bağlı olarak artmaktadır. Hilvan çevresinde ilk inceleme gezisinde bazı arazilerde yağışa bağlı kök çürüklüğü hastalığının etkileri gözlenmiş olsa da bu durum Mart, Nisan aylarında yağışın olmaması ile verim düşüşlerine sebebiyet vermemiştir.

Hilvan- Siverek arasında ekim alanı geçen yıl ile benzerlik göstermekte. İlk incelemede bu bölgede de yabancı ot kontrolü için kimyasal mücadelenin usulüne uygun olarak yapılmış olmasından dolayı bu bölgede yabancı ot baskısı fazla olmamış. Bu bölgede mercimek ekilişlerinin büyük arazilerde yapıldığı gözlenmiştir.

Siverek-Karakeçi arasında Siverek etrafında çok olan ekim alanlarının Karakeçi'ye yaklaştıkça geçen yıla göre biraz azalmakta. Ekim nöbeti nedeniyle bu bölgedeki ekilişler iç kesimlerde fazlalaşmaktadır. İlk incelemede yer yer yabancı otun yoğun olduğu araziler görülmekteydi. Kaydedilen yağışlar ile kimyasal mücadelenin doğru yapılmadığı alanlarda yabancı ot baskısının diğer bölgelere göre fazla olduğu söylenebilir.

Karakeçi-Viranşehir bölgesinde üretim alanlarının kuru alanlardan sulu alanlara doğru geçişi nedeniyle Viranşehir'e doğru mercimek ekim alanı azalıyor. Son iki yılda Viranşehir bölgesinde mercimek ekilişinin azaldığı söylenebilir. Viranşehir çevresinde Karacadağ, Ceylanpınar, Kızıltepe istikametlerinde mercimek ekim alanları görülse de uzun yıllara göre azdır.

Şanlıurfa bölgesinde bitkisel üretim bakımından değerlendirildiğinde mercimek ekilişlerinin kuzey ilçelerindeki kuru tarım alanlarında toplandığı gözlenmektedir. Şanlıurfa ili içerisinde Hilvan, Siverek Karakeçi bölgelerinde son gelen yağışlar ile yabancı ot probleminin tekrar ortaya çıktığı gözlenmektedir. Sonradan büyüyen yabancı otun verim düşüklüğünden ziyade yeşil kalmasından dolayı hasat harman

işlerini zorlaştırdığı görülmektedir. Mercimek verimliliğinin bölgede 80-120kg/da olacağı tahmin edilmektedir.

Sulanabilir alanlarda buğday üretiminin ve yazlık ekiliş olarak mısırın bölge üretim deseninde ağırlık kazandığı gözlenmektedir. İl genelinde bitki gelişimleri incelendiğinde yağışların Şanlıurfa bölgesinde lokal olarak gerçekleştiği bitki boyuna göre söylenebilir. Sulanabilir alanlarda hububatta bitki gelişimi çok iyi durumdadır. Arpa ve buğdaylarda hasat başlamış ve verimliliğin yüksek olması beklenmektedir. Bu bölgede de güneydoğu bölgesinin genelinde olduğu gibi sulu alanlarda pamuktan çok mısır ekilişinin olacağı tahmin edilmektedir.

- **Mardin bölgesi** Şanlıurfa gibi sulanabilir arazi varlığı bakımından zengin olan bu bölgede mercimek ekilişlerinde 2 yıldır azalma söz konusudur.

Viranşehir Kızıltepe bölgesinde mercimek üretim alanları Viranşehir`den Kızıltepe istikametine ilçe çıkışında bir miktar görüldükten sonra Kızıltepe ilçe girişine kadar hemen hemen hiç ekim alanının olmadığı görülmüştür. Kızıltepe etrafındaki mevcut ekim alanları da geçen yıllar ile kıyaslandığında çok azdır.

Kızıltepe-Şenyurt-Nusaybin Mardin güzergahın da ilk inceleme gezinde Şenyurt, Suriye sınırına kadar mercimek üretim alanları yok denilecek kadar azdır. Kızıltepe, Nusaybin ve Mardin arasında kalan alanda ise mercimek ekiminin bir miktar olduğu görülse de yine bu bölgedeki üretim geçmiş yıllardaki kadar fazla değildir. Bölgede mercimek ekili alanlar Kızıltepe`nin çıkışı ile Nusaybin –Mardin yol ayrımında Mardin istikametine doğru olan arazilerde görülmektedir.

Midyat, Gercüş, Hasankeyf Batman bölgesinde ekim alanı Midyat ile Hasankeyf arasında bulunmasına rağmen bu bölgede arazi varlığının az olması ve parsellerin küçük olmasına bağlı olarak çok fazla üretimin olması beklenemez. Hsankeyf `den Batman`a doğru üretim parselleri daha büyük ve ekili alanlar biraz daha fazla. Bu bölgede de yer yer yatmaların olduğu görülmekte.

Mardin bölgesinde tarımsal faaliyetler değerlendirildiğinde makarnalık buğday ekiminin bu yılda bölgede fazla olduğu söylenebilir bölgede yetiştirilen ürünlerin tamamında gelişim iyi. Yazlık ekilişler için ayrılan arazilerin az olduğu, ayrılan bu arazilerinde pamuk ve mısır üretimi için kullanılacağı bölgeden edinilen bilgilerdendir. Hububat hasadı bölgede yeni yeni başlamaktadır. Bölgede hububat tarımından sonra II. Ürün olarak mısır ekilişleri çok yaygındır. Özellikle Kızıltepe bölgesinde hububat hasatlarının Haziran ayının başında gerçekleşmesi ikinci ürün mısır ekilişleri için yeterli vejetasyon süresine imkan vermektedir. Bu yıl yine bu bölgede ikinci ürün mısır tarımının çok olması beklenmekte.

- **Diyarbakır bölgesi** bu yıl ilk inceleme gezisinde gezi güzergahı boyunca mercimek gelişimlerinin en iyi olduğu bölge olmasına rağmen ikinci inceleme gezisinde özellikle Mayıs ayında kaydedilen aşırı yağışlar ve bu yağışların dolu ve sağanak şeklinde gelmesi nedeniyle en çok zarar gören bölge Diyarbakır bölgesi olmuştur.

Diyarbakır Çınar bölgesinde ilk inceleme gezisinde mercimek ekim alanları geçen yıl ile benzerlik göstermektedir. Üretim alanlarında yapılan incelemelerde farklı mercimek çeşitlerinin tohumluk olarak kullanıldığı görülmekte. Diyarbakır`a yaklaştıkça Karacadağ istikametine doğru bir miktar ekilişin olduğu gözlenmiştir.

Diyarbakır Lice ve Bingöl yolu üzerinde ilk inceleme gezisinde 2013`de ekiliş alanlarının biraz az olduğu gözlenmekte. Ekim nöbeti nedeniyle mercimek ekilişlerinin iç bölgelerde olduğu gözlenmekte. Diyarbakır`ın kuzey kısmında kalan bölgelerde yağışa bağlı olarak gözlenen kök çürüklüğü etmeni bu yıl kış dönemi yağışlarının düzenli olması nedeniyle etkisini göstermemiştir.

Silvan yolu Bismil arasında kalan alanda mercimek ekimi geçmiş yıllarda olduğu gibi fazla. Diyarbakır`ın kuzeyinde kalan bu bölgede birim alana tohumluk kullanımı çok fazla. 15 kg/da üzerinde kullanılan tohumluklar yağışlarında fazla olduğu dönemlerde yatma problemini beraberinde getirmektedir. Mayıs ayındaki sağanak ve dolu yağışlarının fazla olması da sık ekim yapılan bu arazilerde yatma ve sap çürümesi şeklinde olumsuz etkisini göstermiştir.

Bismil, Tepe, Savur güzergahı üzerinde bölgenin tamamıyla sulanabilir alanlara dönüşümü nedeniyle mercimek ekimi yok.

Bismil Batman yolundan Silvan`a doğru Bademli, Erikyazı, Yolaç köyleri istikametince Silvan doğru gidildiğinde bu hat üzerinde çok fazla mercimek ekilişin olduğu gözlenmektedir. İlk inceleme gezisinde Diyarbakır bölgesinde en iyi büyüme ve gelişim gösteren mercimeklerin bu bölgede olmasına rağmen yatma ve sap çürümesinden en çok etkilenen bölgelerden bir tanesi bu bölgedir. Erken hasat edilerek destelenen mercimeklerin üzerine yağın yağmur çürümelere de sebebiyet vermeye başlamıştır.

Silvan Hazro arasında da mercimek üretimi geçmiş senelerde olduğu gibi. Hazro kavşağını geçip Diyarbakır`a doğru gidildikçe mercimek üretim alanlarının biraz azaldığı söylenebilir. bu bölgede de yatma probleminin olumsuz etkileri görülmektedir.

Diyarbakır bölgesinde ilk inceleme gezisinde yürütülen tarımsal faaliyetlerde bitki büyüme ve gelişiminin iyi olduğu gözlenmekteydi. İkinci inceleme gezisi ile birlikte mayıs ayında 15 güne yakın aralıksız süren yağışların mercimek üretim alanlarında çok olumsuz etkiler yaptığı gözlenmiştir. Mercimek ekim alanlarının bu yıl bazı alt bölgelerde bir miktar azaldığı görülse de diğer alt bölgelerde ki artış ile bölge genelinde bir dengenin olduğu söylenebilir. Verimliliğin bu bölgede hasat harman kayıplarına bağlı olarak 70kg/da ile 140 kg/da arasında olacağı tahmin edilmektedir. İlk inceleme gezisinde hububat üretiminin Güneydoğu Anadolu genelinde olduğu gibi Diyarbakır`da da oldukça iyi olduğu gözlenmiştir. kuzey kesimlerde kullanılan tohumluk çeşidi ve yağış miktarına bağlı olarak hastalık belirtileri görülmekteydi. İkinci inceleme gezisinde Mart Nisan aylarında yağışın az kaydedilmesi ve ilaçlı mücadele ile birlikte hastalık belirtilerinin gelişmediği gözlenmiştir. Mayıs yağışlarının hububatta sap kararmasına sebep verdiği gözlenmiştir. Bismil, Tepe, Batman yolu Çınar gibi sulu alanların fazla olduğu bölgelerde mısır ekilişinin yoğun olduğu gözlenmiştir. Bu yıl pamuk ekilişlerinin az olduğu ve mayıs ayı yağışları ile pamuğun iki hatta üç kez ekiminin tekrarlandığı bitki gelişimine göre söylenebilir. Batman Bölgesi bu yıl inceleme gezisine dahil edilen bir bölgedir. Sulanabilir alanların artması mercimek ekilişlerinin Güneydoğu Anadolu bölgesinin kuzeyine doğru taşınmasına neden olmuştur.

Batman, Beşeri, Kurtalan bölgesinde bu yıl mercimek ekilişlerinin geçen yıla göre biraz fazla olduğu gözlenmiştir. Bölgede mercimek üretiminde yabancı ot probleminin yaygın olduğu ve verime etki ettiği alınan gözlemlerdendir. Hasat bölgede başlamış durumdadır. Birkaç gün içerisinde bölgeden elde edilen ürünün pazara arz edilmesi beklenmektedir. Bu bölgede de yağış fazlalığının olumsuz etkilerinin olduğu söylenebilir.

Batman bölgesinde bitkisel üretim değerlendirilecek olursa Batman'ın kuzey bölgesi ile Siirt'in güneyinde kalan bölgede mercimek yetiştiriciliğinin yapıldığı ve verimliliğin 110-130 kg/da arasında olduğu söylenebilir. Bölge genelinde hububat hasadı arpa ile başlamış durumda. Kıraç arazilerde uzun yıllara göre benzer verimlilik gözlenmekte sulu alanlarda verimlilik çok iyi. Batman'ın güney bölgesinde ise yoğun mısır ekilişi gerçekleştirilmektedir.

Güneydoğu Anadolu bölgesi genel olarak değerlendirildiğinde;

Nisan başı ve Mayıs sonunda düzenlenen üretim alanları inceleme gezisi birlikte değerlendirildiğinde Mercimek üretim alanlarında hem bir miktar daralmanın olduğu hemde Mayıs ayı içinde yağın yağışların mercimek üretimini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Mart ve Nisan aylarındaki yağışın uzun yıllar ortalamasından düşük olması ve buna bağlı olarak özellikle Nisan ayı sıcaklıklarının yüksek olması Nisan ayı içerisinde çiçeklenerek tozlanan mercimeklerin tane tutumunu azalttığı görülmüştür. Özellikle taban olmayan kıraç ve tepelik arazilerde toprak seviyesinin yetersizliği ile birlikte bitkide tane tutumunun daha da fazla etkilendiği alınan gözlemler arasındadır.

Mayıs ayı içerisinde gerçekleşen bu derece şiddetli ve uzun süren yağışların Nisan ayında gelmiş olması durumunda mercimek üretiminde bir facia yaşanması kaçınılmaz olurdu. Hasat dönemine yakın dönemde gerçekleşen yağışlarda bitki gelişiminin son dönemine gelmesi, tanelerin hasat olgunluğuna ulaşmış olması bu yıl ürün elde edilmesine imkan tanımaktadır.

Yapılan incelemelerde hasat olgunluğuna ulaşmış bitkilerin üzerine yağın yağmurdan taneler olumsuz etkilenmemiş, normal irilik seviyelerine ulaşmıştır. Buda bize tane zayıflığı nedeniyle verim kaybının fazla olmayacağını göstermektedir. Ancak gelişimini geç tamamlayan yada olgunluğa ermeden yağışa maruz kalan tanelerde tanelerin küçük kalması veya rengin bozulması gibi olumsuzluklar gözlenecektir.

Aynı zamanda geç gelen yağışla nedeniyle mercimek tanelerinin kurumuş olmasına rağmen topraktaki mevcut neme bağlı olarak bitki saplarının yeşil kalması biçer-döver ile hasat edilecek alanlarda bakla dökümüne sebebiyet verecek gibi görülmektedir. Biçilerek hasat edilen alanlarda ise kurumayan yabancı ot yoğunluğu ve bitkilerin yaş olmasından dolayı bitkinin biçilemeyip baklaların sıyrılarak dökülmesine sebep olduğu incelenen alanlar içerisinde sıkça görülmüştür.

Geç gelen yağışlar ile birlikte yabancı otun hızlı büyümesi ve mercimek ile rekabete girmesi, hasat olgunluğuna gelen mercimek parselleri içerisinde yabancı otların yeşil kalmasına ve hasat harman işlerinin zorlaşmasına neden olmaktadır. Bu durumun bertaraf edilmesi için herbisitlere(yabancı ot ilaçlarına) dayanıklı mercimek çeşitlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ivedilik kazanmıştır.

İncelenen alanlardaki mevcut durum ve iklim özelliklerinin etkisi ile 2013 üretim sezonunda gerçekleşmesi beklenen toplam üretim miktarının 350.000 ton civarında olacağı tahmin edilmektedir.